

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Моника Попова
/Нов български университет/

върху

дисертационен труд

за присъждане на научна степен „**доктор на науките**“
в област на висше образование 8. Изкуства шифър
8.2. Изобразително изкуство

**„Основни творчески и концептуални подходи в системата на
интериорния дизайн през XX и XXI век“**

на

гл. ас. д-р Биляна Калоянова

Биляна Калоянова има основни изследователски интереси в областта на: дизайн, интериорен дизайн, съвременни тенденции в дизайна, история и теория на дизайна, концептуален дизайн, еко дизайн, устойчив дизайн, съвременно изкуство.

Автор е на две монографии „Концептуален и устойчив дизайн“, 2017 год., Издателство: Фондация "Литературен вестник" и "Структурен подход в интериорния дизайн", 2022 НБУ.

Член е на СБХ. Има придобита научна и образователна степен „доктор“ на тема: "Концептуален дизайн. Нови тенденции и практики".

Участвала е в множество международни проекти и е била гост лектор в ESART – Escola Superior de Artes Aplicadas, Кастело Бранко, Португалия. Обучавана е в програма за преподавателска мобилност ЕРАЗЪМ + 2021;

По-важните ѝ самостоятелни изложби, проекти и общи участия са: "Акварелни писма", галерия "Лампион", Дом на културата "Средец", ул. Кракра 2А, София 2020 г. ;

Тя е била водещ дизайнер на изложбената експозиция "България - Япония. Наследството на цивилизациите" проект финансиран от Културния институт при Министъра на външните работи и реализиран съвместно с Посолството на Япония в България. 2017 г.

Участвала е в THE ARTBOX PROJECT BASEL 2017, Базел, Швейцария 2017 г. ;

Участвала е в международен кураторски проект на арт фондация Лучано Бенетон – „Imago mundi“, куратор Клаудио Скорети, представяне на Венецианско биенале 2015.;

„Ghost Project 2014“ – конкурсна селекция на дизайн таланти, международен фестивал за дизайн „Mikser“, Белград

Участва на НБУ на международно изложение „Heimtextil 2013“, гр. Франкфурт на Майн, Германия;

Дизайн експозиция „Second Life in Light“ Авторска инсталация от осветителни тела с уникален дизайн. Ръководител на проект. Финансиране от ЦФСР

Калоянова е водещ лектор на ежегоден пътуващ семинар за съвременно изкуство и дизайн „Световни изложения за дизайн – Maison & Objet“ Париж, Франция

Активно участва в организирането на публични творчески прояви в/извън НБУ (конференции, семинари, изложби, пленери и др.

Обект на настоящото изследване са основните подходи в системата на съвременния интериорен дизайн. Предмет на изследването са генезисът, развитието, визуалните характеристики и теоретичните концепции на основните подходи в системата на интериорния дизайн, тяхната еволюция през историческия период от началото на XX век до наши дни. Целите и задачите изследват и класифицират основните подходи на проектиране в системата на съвременния интериорен дизайн; – всеки подход е дефиниран и анализиран в неговите генезис, развитие и съвременно състояние; – изследвани са основните практики, концепции и визуален език на всеки подход; – подходите са изследвани в контекста на историческия период, в който се зараждат и развиват; – структуриран и класифициран е основния инструментариум на всеки подход; – създадени са категории, касаещи спецификите на конкретните подходи според техните признаци и аспекти; – създаден е терминологичен речник на основните дефиниции, свързани с дизайн подходите в съвременния интериор.

Авторката заявява, че принципите и елементите на дизайна са неразривно свързани с концепцията за формиране на стил, като стилът

се формира особено на базата на географското пространство, в което се развива, като Скандинавски, Гръцки, Рококо... Стилът обаче е заключен в определена времева рамка, на определен исторически период.

Стиловете в съвременния дизайн са размити, казва Калоянова. Преходните години между XX и XI век са коекзистенциални или състояние на делтасъвременност, проявено в сливане на стилове, течения, направления, жанрове и сформирани на една интердисциплинарна посока на визуализиране и концепция.

Настоящата дисертация предлага един по-различен прочит на стилообразуването, като го изследва през дискурса на дизайн подхода. Разгледани са основополагащи стилове, течения и тенденции в дизайна на XX век и съвременния дизайн от XXI, но фокусът не е върху стила, а върху основните подходи и приложението им в интериора.

Дизайн подходът е творчески, концептуален и практически инструмент, водещ при създаването на интериорното пространство.

Основните подходи, които Калоянова дефинира в настоящата дисертация, са структурен подход, декоративен подход и устойчив подход.

Биляна Калоянова много ясно заявява, че всеки дизайн създаден в настоящето, съдържа в себе си част от развитието на системата на дизайна през изминалия век, както и всеки дизайн създаден сега в по-малка или по-голяма степен комуникира с бъдещето и се определя от конструкциите за това какво ще бъде то.

Дисертационният труд се стреми да представи подхода като основен инструментариум в практиката на съвременния интериорен дизайнер.

Също така дисертационният труд много добре синтезира аналитични, исторически и оценъчни методи, чрез които интерпретира, тълкува, обобщава, оценява, конкретизира и класифицира основни изследователски тези.

В първа глава, Биляна Калоянова прави брилянтен анализ на Структурния дизайн подход, който се заражда в началото на XX век, но продължава да се използва до ден днешен и в съвременния дизайн. Тя го определя като един от основните методи на проектиране, който концептуално е основан на принципите на функционализма. Той изключва всякакви декоративни елементи в интериора и всякакъв орнамент в дизайна, като свежда формата до строга геометрия.

Структурният дизайн подход се формира като визуален изказ в началото на миналия век, развива се бурно и придобива почти догматичен характер до средата на века и най-важното, добива интернационален смисъл.

Калоянова много добре описва Структурния подход, като неизбежно свързан с абстракцията, корените му тръгват от модернизма; историческото му тяло е изградено от авангардните идеи в дизайна, изкуството и архитектурата от началото на миналия век, което го прави изключително популярен и до днес.

Колегата Калоянова дава прекрасни примери на автори и техните проекти, повлияли и изградили образа на структурния подход, като фиксира една от емблематична фигури за този подход - Льо Корбюзие. Подчертава генезиса на подхода, чрез завладяващ анализ на автори /европейци и американци/ посветили живота си на чистия дизайн: Адолф Лоос, Мис ван дер Рое, Бенита Кох-Оте, Марсел Бройер, Лили Райх, Шарлот Периан, Пиер Жанр, Валтер Гропиус, Марсел Бройер, Ласло Мохоли-Над, Йозеф и Ани Алберс, Филип Джонсън, Флорънс Нол и други.

Във втора глава, посветена на Декоративния дизайн подход, Калоянова, заявява, че той е съпътствал човечеството винаги, защото е по-близък до демоса, но започва съвременното си развитие, като нов декоративен език, поставяйки под съмнение изразните средства на модернизма и функционализма и съответно – на структурния подход. Силно захранен от новите технологии и най- вече от почти алхимичния материал- пластмасата, остава като един от най- любимите за човечеството.

Биляна Калоянова посочва емблематичните за декоративния дизайн подход- Вернер Пантон и Оливие Морг, Джо Коломбо.

Обединяващото между тримата автори, казва тя, е именно новаторството, начинът по който успяват да използват „новите материали“ и да комбинират прости геометрични форми със свободни линии вдъхновени от извивките на човешкото тяло, като постигат внушения за обтекаемост, безкрайност и мекота – тотален контрапункт на строгия функционализъм с неговите вертикали, хоризонтали и прави ъгли, характерни за структурния подход.

Изразните средства на антидизайна – еkleктиката, кичът, иронията, нарушаването на целостта, промяната в мащаба, наситеният цвят, достигат връхната си точка в колекциите след 60-те години на ХХв.

Калоянова описва как посредством декоративното манипулиране на емблематични за епохата на модернизма дизайн обекти, Мендини създава метода „ре-дизайн“ и така възражда декоративния език в дизайна, като го натоварва с конкретна символност, отрича догмата на функционализма и създава нови правила, стъпващи на фундамента „без правила“. Ре-дизайните на столовете „Василий“ на Марсел Бройер и „Тонет №14“ се превръщат в символи на новата епоха така, както оригиналите им са иконици образи за времето, в което са създадени, а методът „ре-дизайн“, оставил толкова важен отпечатък в миналото, е един от най-съществените дизайн инструменти използвани в съвременния устойчив подход.

Студио „Алхимия“ и авангардната група „Мемфис“ имат по много от всичко, а специфичният дизайн език обхваща много области на дизайна и поп културата на 80-те години на ХХ в. Група „Мемфис“ извършва последната възможна иконоборческа революция, която смилва и асимилира повечето стилове и подходи на изминалия век, като отваря вратите на неограничените възможности и изразни средства пред дизайнерите през следващите тридесет години – до наши дни.

Билиана Калоянова прави категоризацията на основните видове декоративен дизайн:

- Натуралистичен дизайн , Стилизиран дизайн , Геометричен и Абстрактен дизайн.

Тя заявява, че декоративният подход, в съвременната му форма, се развива като отрицание на структурния с присъщото му строго следване на правила от визуален и функционален характер. Творческата свобода и липсата на ограничения са опорните точки, определящи съвременния декоративен дизайн, като при него в много по-голяма степен доброто владение на основните принципи за композиционно изграждане, познанието на историята и теорията на изкуството и дизайна, емоционалността и творческият усет на дизайнера са ключът към успешното проектиране.

Трета глава разглежда Устойчивия дизайн подход, който е комплексен процес, чиято крайна цел е създаване на продукти и пространства, имащи благоприятно влияние както върху своите потребители, така и за околната среда и са проектирани и създадени да бъдат устойчиви завинаги.

Изводът, който прави Калоянова към трета глава е, че дизайнът през първите две десетилетия на XXI век се отличава с иновативни действия и концептуални теории, стъпващи на фундамента устойчиво развитие. Формиран от специфични исторически и културни процеси, развиващи се още от 1950-те години на миналия век, устойчивият дизайн подход е най-всеобхватния дизайн инструмент използван днес.

В заключение Биляна Калоянова заявява, че в представения дисертационен труд са изследвани основните дизайн подходи, съществени за системата на интериорния дизайн. Всеки подход е изследван и анализиран в специфичния исторически контекст на неговото възникване и развитие, както и съвременното му състояние. Трите основни подхода са дефинирани и класифицирани както през тяхната концептуална същност и теоретична основа, така и спрямо специфичния им практически инструментариум и визуален език. Настоящото изследване доказва, че интериорният дизайн е сложна система от пресечни точки на теории, концепции, практики и дейности с голямо значение за формирането на културния пласт през XX век до наши дни.

В дисертационния труд коректно е представен терминологичен речник, както и богата тематична библиография.

Потвърждавам и всички посочени приноси на дисертационния труд:

- За първи път в българската академична и университетска общност се осъществява научно изследване фокусирано върху основните подходи в системата на съвременния интериорен дизайн.
- Настоящият дисертационен труд за първи път изследва основните дизайн подходи, анализира ги в техните генезис, развитие и съвременно състояние.

- Дисертационният труд класифицира и дефинира водещите концепции и характерен визуален език на всеки подход, структурира основния им инструментариум, създава приложим критериен апарат.
- Изследването има съществен принос към теорията и практиката на съвременния интериорен дизайн. Дисертационният труд обогатява теорията на дизайна, като въвежда в научната терминология понятието дизайн подход, в неговата пълнота, същевременно като концептуален фундамент и практически инструмент, приложим в практиката на интериорните дизайнери.
- Научният труд е с авторски характер със специфична гледна точка на дизайнер практик и теоретик, изследовател на дизайна.
- Методологията на изследването е подходяща и приложима към целите и задачите на дисертационния труд.
- Дисертационният труд засяга междудисциплинирана проблематика и има интердисциплинарен характер, изследва връзките и взаимодействията на интериорния дизайн със съвременното материалознание, екология, биосистеми, както и други сфери на научното познание.
- Дисертационният труд използва като източник на информация широк диапазон от неиздавана в България научна литература. В труда са интерпретирани и значими по обем и малко засягани в научната литература, в областта на интериорния дизайн, информации.

В заключение, дисертационния труд „Основни творчески и концептуални подходи в системата на интериорния дизайн през XX и XXI век“ , за присъждане на научна степен „доктор на науките“ е един от най- задълбочените текстове анализиращи принципите и подхода в изграждане на интериорния дизайн.

Едно от най- достойните качества на научния труд, освен плътността и професионализма на съдържанието, е и завладяващия разказвателен характер на текстовата част. Това е от сериозно значение при евентуално използването на подобна литература от младите /подрастващите/, които биха ползвали материала за своето израстване.

Текстът е поднесен така, че да бъде от полза на ученици, курсисти и студенти на различни професионални направления и нива.

Текстът е компресирано информационен, без излишна обемност.

Всеки автор посочен в дисертацията и приложеното към него творчество, са брилянтно изведени от огромното количество материал и успешно компресирани като информация.

Генезиса на развитие на дизайн практиките е логично изведен и е лишен от бързивост и излишна украсност .

Научният труд е ценен, заради интердисциплинарния си характер, но това до голяма степен се дължи на теоретичната и практическа характеристика на авторката, което е огромен позитив.

Текстът е един от най- увлекателните и информиращи читателя, както по отношение на творческите подходи, така и за смисъла на концептуалната принципност на интериорния дизайна, като част от визуалното изкуство.

На финала давам своята положителна оценка върху научния труд- **„Основни творчески и концептуални подходи в системата на интериорния дизайн през XX и XXI век“** и призовавам научното жури да удостои с научна степен „ доктор на науките“, авторката и колега Биляна Калоянова.

02.06.2023г.

С уважение:

Проф. д-р Моника Попова